

מכתבים למערכת

גיור צאצא של פונדקאות או תרומת ביצית, כשאחת האמהות נכרית

לכבוד העורך,

א. זוג יהודי משתמשים באם פונדקאית נכרית ללדת ילד מזרע האב והאם היהודים. בנוגע ליחוס הילד נסתפקו הפוסקים¹ אם ליחסו אחר תורמת הביצית היהודיה או אחרי האם היולדת הנכרית. ממלא, הילד הוא ספק יהודי ספק נכרי וצריך גירות לחומרא.

ב. לגבי גיור קטן, הגמרא בכתובות אומרת שמקבלים אותו על דעת בית דין משום שזכות הוא לו ופירש התוספות מדין זכין לאדם שלא בפניו. נחלקו הפוסקים אם בימינו אפשר לגייר גר קטן במקרה שההורים המגדלים אינם שומרי מצוות, וממילא חזקה שהילד לא יגדל לשמור מצוות בעצמו. השאלה היא אם, בהשוואה למצב שהוא גוי, להיות ישראל שעובר עבירות הוא זכות או חובה. אם אין הגירות זכות, אין הגירות חלה בהיותו קטן בלי דעת.

למעשה, אף שיש דעות המקילות, בתי הדין אינם מגיירים קטן אא"כ המשפחה שומרת שבת ומתחייבת למסגרת חינוכית תורנית בעד הילד.

ג. במקרה של ספק יהודי, לכאורה היה נראה לאמר שיש לנהוג באותה הדרך ולא לגייר ילד בלי שני התנאים הנ"ל. הרי אם הוא יהודי, אינו צריך גירות, ואם הוא גוי שאלת היות הגירות זכות או חובה שוה למקרה הרגיל.

אך, נראה שאין הדבר כן. השאלה אם הגירות היא זכות או חובה צריך להימדד כלפי המציאות בפועל ולא כנגד צד הספק. זה ודאי נכון לפי המשתמע מדברי רש"י בב"מ ובעוד מקומות, שזכין לאדם מבוסס על אנן סהדי שהיה מסכים אם היה יודע, אך נראה שזה נכון גם אם נגיד שהזכות בא במקום הדעת – מ"מ, זכות מוגדרת כדבר שמביא לתוצאה מעשית שטובה בשבילו.

לכן, השאלה היא אם, לילד הזה, במצבו המציאותי שיש לו דין ספק ישראל ספק נכרי, עדיף להתגייר ולהיות ישראל גמור או להשאר במצבו כספק. במקרה שלנו, הלכה למעשה יש על הילד כל חומרות דין ישראל, והוא חייב במצות לחומרא כמו ישראל. לכן יש להשוות במציאות את מצבו כספק יהודי שלא ישמור מצוות ויש עליו גם חומרות של נכרי לעומת מצבו

1. ראה **רפואה מציאות והלכה** (מכון שלזינגר, ירושלים תשע"א) סימן כד. -- העורך.

כיהודי גמור שלא ישמור מצוות. (יש להוסיף שבמקרה הנידון המשפחה אכן מקיימת אורח חיים יהודי בעל תוכן של מצוות וגם ממשיכה להתחזק, כולל תפילה בשבת, כשרות, חגים וכדומה).

במיוחד יש להתחשב בעובדא שלמעשה הוא אסור ע"פ דין להנשא כלל, שהרי אסור גם בבת ישראל ובנכרית, והרי זה דומה לספק עבד ספק ב"ח שכופין על רבו לשחררו ורוחים איסור לעולם בהם תעבודו. רק על ידי הגירות יותר לו ע"פ דין להנשא. במצב כזה, נראה שגם המחמירין בגר קטן יודו שבספק ישראל הגירות היא זכות גמורה ויש לגיירו והגירות חלה².
כן נראה לי לדון הלכה למעשה אם יסכימו רבנן היושבים על הדין.

הרב עזרא ביק

* * *

אין מחלוקת ביחסו של הגרש"ז אויערבאך למוות מוחי

לכבוד העורך,

נתקלתי בשני מופעים של מכתבו האחרון (שפורסם) של הגרש"ז בעניין מוות מוחי באתר של מכון שלזינגר.

הראשון במכתב מד"ר שולמן לעורך אסיא הכולל הערות העורך* והשני בקטע מ"נשמת אברהם" שעוסק בסוגיה**.

מתברר שיש חוסר תאימות בנוסח של שני המכתבים כפי שהם מובאים באתר. הנה המכתב ב"נשמת אברהם":

לכבוד ד"ר שולמן הנכבד הי"ו,

את מכתבו קבלתי והנני להודיעך שלא שיניתי את דעתי ממה שכתבתי לך (פורסם באסיא אלול תשנ"ד עמ' 22-23), ועדיין אני חושב שמי שמת מות מוחי, לפי דין תוה"ק עדיין דינו כספק גוסס אשר המזיז גוסס דינו כשופך דמים, וכל שכן שאין להוציא ממנו שום אבר, וכפי שכתבתי לפרופ' אברהם הי"ו (פורסם באסיא שם עמ' 10-16).

ביקרא דאורייתא ובכבוד רב, ובברכה

שלמה זלמן אויערבאך

2. ראה מש"כ הגראמ"מ שך זצ"ל באביעורי על הרמב"ם, סוף הלכות מלכים. -- העורך.

* אסיא נו, (1995) עמ' 121-123; ספר אסיא י עמ' 327-329.

** נשמת אברהם.

והנה המכתב המקורי באסיא (אסיא נו, עמ' 122; ספר אסיא י עמ' 328):

הרב שלמה זלמן אויערבאך

פעיה"ק ירושלים חובבי"א

ה' פסח, תשנ"ה
בית, יום

לכבוד ד"ר שולמן הנכבד הי"ו,

אז מכתבו קבלתי והנני להודיעך שלא שיניתי את דעתי ממה שכתבתי לך (פורסט באסיא אלול תשנ"ד עמ' 22-23), ועדיין אני חושב שמי שמת מות מוחי, לפי דין תורה"ק עדיין דינו כספק גוסס אשר המזיז גוסס דינו כשופך דמים, וכל שכן שאין להוציא ממנו שום אבר, וכפי שכתבתי לפרופ' אברהם הי"ו (פורסט באסיא שם עמ' 26-28) וכמבואר במאמרו של ד"ר שטיינברג הי"ו (אסיא שם עמ' 10-16).

ביקרא דאורייתא וכבוד רב, אגמתי

שלמה זלמן אויערבאך

כפי שאפשר לראות, בנוסח הראשון המכתב מסתיים בהתייחסות למכתב לפרופ' אברהם ס. אברהם, ולא מזכיר את המאמר של ד"ר שטיינברג, בעוד שהנוסח השני כן מזכיר את המאמר של ד"ר שטיינברג. אז שאלותי הן:

1. מהו הנוסח הנכון של המכתב (והאם ההפניות לאסיא בסוגריים הן חלק מהנוסח המקורי או שנוספו על ידך), עם ההתייחסות למאמר של ד"ר שטיינברג או בלעדיה?

2. בנוסח המכתב מאמרו של ד"ר שטיינברג מצויין כ"עמ' 10-16" בעוד שבהערת העורך בסוף המסמך הוא מתואר כ"עמ' 5-16", מה פשר הבדל זה בציון העמודים?

בתודה מראש, אסי

תשובת העורך:

לאחר בדיקת כתב היד של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ובירור עם מחבר הנשמת אברהם, הובהר כי בספר נשמת אברהם נשמטה שורה בהקלדה וכך נשמטו המילים

"(פורסט באסיא שם עמ' 26-28) וכמבואר במאמרו של ד"ר שטיינברג הי"ו".

חשוב לציין כי באסיא נ"ד ובספר אסיא י, הובא צילום מקורי של מכתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

הרב מרדכי הלפרין

הזרקת זרע עצמית בוגיניזמוס

רציתי להבהיר נקודה משמעותית שיכולה לסייע לזוגות עם בעיית הוגיניזמוס¹.

הפרעה זו עלולה לגרום לבעיות קשות בשלום הבית, לביטול מצוות עונה, להשחתת זרע, ולאיסור נידה [לפי חלק מהדעות], ולכן חשוב מאד לטפל בה בהקדם. הטיפול המוצע הוא בדרך כלל טיפול התנהגותי על ידי תרגילי הרפיה ושימוש במרחיבים שהאשה לומדת להכניס לנרתיק שלה בהדרגה. במקרים הקשים יותר, ובעיקר במקרים בהם קיים חשש לטראומה בעבר שהיווה ה'טריגר' להתהוות ההפרעה הזו [כמו התעללות מינית בילדותה בכל צורה ובכל דרגה שהיא – אפילו מגע חיצוני חד פעמי באחד מאיבריה המוצנעים], חשוב לצרף גם טיפול פסיכולוגי בטרומה².

אך לעיתים, כשלא נצפית הצלחה בטיפול סקסולוגי בבעיה סבוכה זו, עקב מוטיבציה נמוכה וחוסר שיתוף פעולה, או רמת חרדה מוגברת במיוחד עקב טראומה עמוקה מאד, או במקרים בהם בני הזוג [בת הזוג, בעיקר], מבוגרים, והשעון הביולוגי מתקתק, ואין פנאי להמתין להצלחת הטיפול, ישנם רופאים [וגם רבנים] שמרימים ידיים ומתיאשים מהטיפול בוגיניזמוס ובפתורו, ומחליטים לפנות לטיפול פרוין בתקווה שהזוג יהפוך להורים, ואז אולי הבעיה הנפשית תיפתר. ואז מוצעת לזוג תכנית טיפולית, מסלול 'עוקף' תשמיש תקין, שבו האשה מקבלת טיפול הורמונלי בליווי של צוות רפואי שעוקב אחר הזיקים באולטראסונד ובבדיקות דם הורמונאליות, ובהמשך מוזרק הורמון שיגרום לחריגת הביצית מהשחלה, והזוג מתבקש להגיע למרפאת הרופאה, עם זרע שהוצא ללא קיום יחסים מלאים³ שמושבח במעבדה, ומוזרק בצורה סטרילית על ידי הרופאה לתוך רחמה של האשה.

למרות הסתייגותי החד-משמעית מ'קיצור דרך' זו, כאשר בעיני זו בריחה, ונתינת אות לזוג שאין טעם להתאמץ ולטפל, ובכך גם הורדת האימון שלהם בהצלחת התהליך. ובכלל, בעיני, צריכה להיות הירארכיה

1. על בעיית הוגיניזמוס ראה מאמריהם של הרב יואל קטן, הרב נחום רבינוביץ, הרב אשר וייס, הרב יעקב אריאל והרב מרדכי הלפרין באסיא פז-פח (תש"ע):
 - א. עמ' 138-141 (הרב י' קטן וד"ר ח' קטן).
 - ב. עמ' 142-145 (הרב נ' רבינוביץ).
 - ג. עמ' 146-149 (הרב א' וייס).
 - ד. עמ' 150-153 (הרב י' אריאל).
 - ה. עמ' 154-167 (הרב מ' הלפרין).
 - ו. עמ' 168-169 (הגרש"ז אויערבאך).
2. על שיטות טיפול נוספות בוגיניזמוס ראו אסיא פז-פח עמ' 156-158. -- העורך.
3. על דרכי הוצאת הזרע המותרים לצורך פריה ורביה ראה נשמת אברהם, (מהדו"ב תשס"ז) חלק ג' (אבה"ע) סימן כג, ס"ק ב'. -- העורך.

הגיונית בשלבים ליצירת קשר אינטימי בין איש ואשתו ובבניית תשתית יציבה של שלמות הבית לצורך גידולה של משפחה שמחה.

בכל זאת, באותם מקרים בהם החלטת הרב היא כזו, ישנה אלטרנטיבה !

לכאורה, ישנה שיטה עממית, ביתית, פשוטה יותר מזו, והיא שהאשה תאסוף את הזרע שנפלט מחוץ לנרתיק, ובעזרת מזרק – תזריק אותו לעצמה לתוך הנרתיק. פעולה זו איננה דורשת מיומנות, ואין צורך בסביבה סטרילית, ולא מעקבי ביוץ, ולא טיפול הורמונלי. ולא בעיות השגחה בזרע שבמעבדה, ולא אי-נעימות ואי-נוחות לזוג, ובעיקר לאשה, ולא ביקור אצל רופאה במרפאה.

אשמח אם הרב יביא דברים קצרים אלו לידיעת ציבור הרבנים.

ד"ר חנה קטן